

Riktlinje för arbetet med nationella minoriteter i Norrköpings kommun

KS 2019/0443

Antagen av kommunfullmäktige den 30 november 2020

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724), nedan kallat minoritetslagen eller lagen, beskriver vad rättigheten att tillhöra en nationell minoritet innebär. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2010 och det har gjorts flera förändringar sedan dess. Den 1 januari 2019 stärktes lagen ytterligare och nya bestämmelser började gälla som tydliggör vissa skyldigheter för bland annat kommuner.

Lagen behandlar rätten att använda sitt nationella minoritetsspråk, bevara sin kultur och sin kulturella identitet¹. Minoritetslagen bygger på så kallad självidentifikation. Detta innebär att den som känner sig och identifierar sig som tillhörande någon av de nationella minoriteterna också är det.

Lagen reglerar områden för kommuners ansvar såsom information om rättigheter och ansvar, främjande av språk och kultur samt delaktighet och inflytande.

Varje kommun ska ta fram mål och riktlinjer för sitt arbete med nationella minoriteter. Riktlinjen ska uppfylla lagens krav och vara ett styrdokument för kommunens olika verksamheter.

Bakgrund

Att bevara de nationella minoritetsspråken är en mycket viktig utgångspunkt för regeringens minoritetspolitiska arbete. Språken är avgörande för identitet och kultur. För att minoritetsspråken ska kunna leva vidare i Sverige är det viktigt att det finns en långsiktighet i arbetet med minoritetspolitiken.

Sverige har även undertecknat Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, vilket innebär att all diskriminering av en nationell minoritet är förbjuden.

Fem nationella minoritetsgrupper och minoritetsspråk

Minoritetslagen rör fem svenska nationella minoriteter.

Dessa är:

- sverigefinnar
- romer
- judar
- samer
- tornedalingar

I Norrköpings kommun finns personer ur alla nationella minoritetsgrupper. Sverigefinnar och romer är de största minoritetsgrupperna. Det är svårt att ange

1. För att räknas som nationell minoritet i Sverige ska en grupp ha en uttalad samhörighet och en, vad gäller antalet, icke-dominerande ställning i samhället. Gruppen ska också ha religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet, samt en vilja och strävan att behålla sin identitet. Gruppen ska även ha historiska eller långvariga band med Sverige. (Prop1998/99:143, s.11)

hur många från de olika grupperna som lever och bor i Norrköping eftersom det är förbjudet att registrera etnicitet.

Till minoritetslagen knyts också rättigheter som rör de nationella minoritetsspråken.

De nationella minoritetsspråken är:

- finska
- romani chib (samlingsbenämning för språkliga varieteter) ²
- jiddisch
- samiska (alla varieteter)
- meänkieli (alla varieteter)

Förvaltningsområden

Norrköpings kommun ingår i förvaltningsområdet för finska språket sedan 2012 efter beslut av regeringen. Kommunen erhåller statligt ekonomiskt stöd för sitt arbete. Detta innebär att kommunen ska stödja den nationella minoriteten sverigefinnars möjligheter att bevara sitt språk och sin kultur. För förvaltningsområden ställer lagen krav på att informera om och tillgodose rättigheter, delaktighet och inflytande. Kommunen omfattas därmed av särskilda skyldigheter när det gäller rätten att använda finska hos myndigheter och att erbjuda förskola, viss annan pedagogisk verksamhet samt äldreomsorg på finska.

Norrköpings kommun har ett ansvar att utveckla och förbättra arbetet så att rättigheter och behov tillgodoses för alla nationella minoriteter.

Riktlinjens mål

Lagen ställer krav på kommunernas arbete. Kraven formuleras inom vissa övergripande områden. Kommunens riktlinje berör dessa målområden:

Information och bemötande

- de nationella minoriteterna ska informeras om sina lagstadgade rättigheter.
- den allmänna medvetenheten om minoritetsfrågor inom kommunala verksamheter såväl som hos majoritetsbefolkningen ska öka.

Inflytande och delaktighet

- de nationella minoriteterna ska garanteras inflytande och delaktighet genom samråd.

² Med språkliga varieteter menas att språken har mer skillnad än mellan olika dialekter, men mindre skillnad än mellan olika språk. Begreppet är vedertaget när man talar om språklig diversifiering inom minoritetsspråken.

- i samverkan med de nationella minoriteterna ska de olika gruppernas behov av stöd och service kartläggas.
- i kommunala beslut ska de nationella minoriteternas synpunkter och behov inom äldreomsorg och förskola beaktas.

Främjande och synliggörande av kultur och minoritetsspråk

- de nationella minoriteternas möjligheter att behålla sin kultur och sitt minoritetsspråk ska tillgodoses.

Nämndernas ansvar

Kommunala styrdokument

För att betona de nationella minoriteternas rättigheter är det viktigt att kommunen strävar efter att integrera det minoritetspolitiska arbetet i uppdragsplaner och centrala strategiska dokument såsom övergripande mål, riktlinjer, uppdrags- och verksamhetsplaner. Politisk och verksamhetsmässig förankring är av stor vikt för att undvika att minoritetsfrågorna blir en isolerad verksamhet i kommunen.

Minoritetslagen betonar:

Generellt

- särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (4 §).
- kommunens skyldighet att informera om de nationella minoriteternas rättigheter och kommunens ansvar (3 §).
- alla nationella minoriteter ska ges inflytande i frågor som berör dem. (5 §).
- utökat ansvar för samråden vad gäller dokumentation och representation, där minoritetslagen ställer särskilda krav på strukturerad dialog och barn och ungas medverkan utefter deras förutsättningar. (5 § och 5a §).
- rätten att använda finska hos myndigheter inom kommungränsen (följer av 8§ och att Norrköpings kommun ingår i förvaltningsområde för finska språket samt 11-12 §§).

Äldreomsorgen

- att en kommun som ingår i förvaltningsområdet för finska språket ska erbjuda den som begär det äldreomsorg helt eller till väsentlig del på finska. (18§).

- att kommunen ska erbjuda äldreomsorg helt eller till väsentlig del på jiddisch, meänkieli, romani chib samt samiska om det finns språkkunnig personal (18a §).
- att kommunen inom ramen för den äldreomsorg som erbjuds ska beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet som nationell minoritet (18b §).
- att alla som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen ska informeras om möjligheten att få insatser på sitt nationella minoritetsspråk (18c §).

Förskola och skola

- att i förvaltningskommunen erbjuda förskola helt eller till väsentlig del på finska (8 kap. 1a § skollagen).
- att alla som ansöker om förskoleplats ska tillfrågas ifall de vill ha förskola på finska (8 kap. 12a § skollagen).
- Om kommunen erbjuder annan pedagogisk verksamhet eller öppen förskola ska kommunen, om det finns efterfrågan, sträva efter att erbjuda detta helt eller till väsentlig del på finska.(25 kap. 5a § skollagen).
- Föräldrar ska tillfrågas när de ansöker om plats för sitt barn om de vill ha förskola på ett nationellt minoritetsspråk (25 kap. 5a § skollagen).
- En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna i grundskolan ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk (10 kap. 7 § i skollagen).

Kultur och fritid

- För kultur- och fritidsverksamheten gäller bibliotekslagen (2013:801) där nationella minoriteter är en prioriterad grupp som biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet.
- Nationella minoriteter ska ges möjlighet att behålla och utveckla sin kultur och sin kulturella identitet genom till exempel biblioteken samt i förenings- och fritidsverksamhet (5 § bibliotekslagen).
- Barns utveckling av en kulturell identitet och det egna minoritetsspråket skall främjas särskilt (8 § bibliotekslagen).

Övriga lagar som styr arbetet med nationella minoriteter

Som grund för Norrköpings kommuns mål och riktlinjer för arbetet med nationella minoriteter ligger förutom lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) också språklagen (2009:600), bibliotekslagen

(2013:801), skollagen (2010:800), socialtjänstlagen (2001:453), diskrimineringslagen (2008:567) samt lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197).

Årlig rapportering

Kommunstyrelsen skall varje år ta del av rapporter med information och statistik som speglar årets verksamhet. Rapporteringen ska ge möjlighet att se eventuella förbättringar eller utmaningar som påverkar arbetet, oavsett verksamhetsområde.

Uppföljningsområden

- Personalsituationen gällande tillgång på tvåspråkig personal.
- Sammanställning som rör behov och platser inom äldreomsorgen och förskola på finska.
- Utvecklingsarbetet för samråd med de nationella minoriteterna.
- Kommunens tillhandhållande av information och blanketter.
- Vilka aktiviteter som genomförts till anställda, för att höja kompetens- och kunskapsnivån gällande nationella minoriteter och kommunens arbete inom området.
- Vilka kunskapshöjande aktiviteter som genomförts till allmänheten gällande nationella minoriteter och kommunens arbete inom området.

Utrednings- och utvecklingsenheten vid kommunstyrelsen kontor har ansvar för uppföljning så länge inget annat beslut tagits. Enheten har även ansvar för att resultat kommuniceras till nationellt ansvarig myndighet.